

נסיגה מפילדלפי: תקדים מסוכן

written by פרופ' קובי מיכאל | 11.09.2024

מרחב פילדלפי הפך בשבועות האחרונים למוקד מחלוקת בין ישראל לבין המתווכות בנוגע לשחרור החטופים והפסקת האש ברצועת עזה, זאת אף על פי שחמאס אינו רואה כלל בנסיגת כוחות צה"ל מהציר את מיצוי דרישותיו. הוא ממשיך לתבוע נסיגה מוחלטת של צה"ל מהרצועה, הפסקת הלחימה, מספר מופרז של מחבלים פלסטינים תמורת חטופים וקביעה לגבי זהותם ובכירותם. הנושא הזה גרר גם מחלוקת לא פחות חריפה בישראל, כשהממסד הביטחוני טוען שניתן לסגת ממרחב פילדלפי לטובת השלב הראשון של עסקת החטופים, וכי אפשר לספק מענה להברחות האמל"ח באמצעים טכנולוגיים תוך שיתוף פעולה עם המצרים.

הוויכוח המחרף גולש למחוזות שאינם קשורים בהכרח לעניין עצמו והציר הפך כמעט לחזות הכול, ראשית בעיני אלה החוששים שפינוי צה"ל ממרחב פילדלפי יאפשר התעצמות מהירה של חמאס, ושצה"ל לא יוכל לחזור למרחב הזה בשל לחץ בינלאומי, ושנית בעיני מי שקוראים לסגת ממנו ולו לתקופה של שישה שבועות לטובת שחרור החטופים בשלב הראשון והניסיון, להבנתם, להמשיך את העסקה לטובת שחרור האחרים.

הוויכוח נסוב מעיקרו בטיעוני "בעד" ו"נגד" הקשורים לעצם היכולת, באמצעות נוכחות צבאית במרחב, לסכל חפירת מנהרות ושימוש במנהרות קיימות ולהתמודדות עם מנהרות שטרם התגלו. זאת מול ההתניה, שלכאורה קיימת, בין נכונות ישראלית לסגת מהציר לבין גיבוש מתווה ישראלי, המוסכם על המתווכות, שחמאס יקבל.

מעבר לוויכוח על אודות הטיעונים שאליהם התייחסנו במאמרים קודמים, ומבלי להיכנס לעומקם של דברים בנוגע לעצם נכונותו של חמאס (סינואר) להגיע לעסקה ואפילו בהינתן נסיגת צה"ל מציר פילדלפי, חשוב לשאול את עצמנו מדוע נסיגת צה"ל מציר פילדלפי כל כך חשובה ועקרונית בעבור חמאס ומצרים? מה השתיים מבקשות בציר פילדלפי שאותו לא ניתן לממש כאשר כוחות צה"ל נוכחים בציר? כמו כן נבקש להדגיש טיעון נוסף, שנפקד מהדיון הציבורי ומהשיח הגועש בנוגע לציר פילדלפי. הטיעון הנוסף ממוקד בהיבט התקדימי והמסוכן שיכול להיות לנסיגה בלתי מותנית מציר פילדלפי ובכניעה ללחץ הבינלאומי (בעיקר אמריקאי ומצרי) בנושא.

מעבר לעובדה שהשליטה בציר פילדלפי היא השליטה במעטפת החיצונית של רצועת עזה וקשריה לשאר העולם, מה שיאפשר לחמאס לשקם את יכולותיו הצבאיות באמצעות חידוש תשתית מנהרות ההברחה ולאפשר הגעה או כניסה בלתי מבוקרת של גורמים עוינים לסוגיהם, מדובר בפועל בשליטה על גבול ביטחון חיצוני של ישראל. לישראל אתגרים לא מעטים בשאר גבולותיה, והם עלולים להיות חשופים לתקדים שייקבע בכניעה ללחץ בנוגע לנוכחות צה"ל לאורך גבולה הדרום-מערבי של רצועת עזה.

כך לדוגמה הגבול לאורך בקעת הירדן. שנים קיימת הסכמה לאומית רחבה בדבר הצורך לשמר

נוכחות של צה"ל לאורך הגבול עם ירדן, ובייחוד בבקעת הירדן, זאת גם במצב של הסדר קבע עם הפלסטינים. מול עמדה זו היו יוזמות אחדות, כשאחת הבולטות שבהן הייתה יוזמה אמריקאית להחליף את צה"ל במגוון "סידורי ביטחון" המשלבים נוכחות של כוחות בינלאומיים שיפעלו לשמור על הגבול ולמנוע הברחת אמצעי לחימה לתוך יהודה ושומרון, עם אמצעים טכנולוגיים ייחודיים שיאפשרו ניטור קפדני של המרחב.

משמעותה של הסכמה ישראלית לוותר על נוכחות צבאית בגבול הביטחון של ישראל לאורך ציר פילדלפי היא שההיגיון שמנסים לכפות על ישראל, שמהותו היא נסיגת כוחות צה"ל ממרחב הציר והסכמה לפריסת כוחות פלסטינים בגיבוי מנגנון פיקוח בינלאומי ואמצעים טכנולוגיים, יוכל להיות מוחל גם על בקעת הירדן. ולא רק על בקעת הירדן, אלא גם על מרחב החיץ הביטחוני שישראל מייצרת לאורך הגבול עם רצועת עזה, על המרחב הימי של רצועת עזה באמצעות נוכחות של כוח משימה ימי זר שייקח על עצמו לפקח על הברחות אמל"ח לרצועה (בדומה לכוח הימי של מדינות הקואליציה המנסות להתמודד בהצלחה מועטה מול איום החות'ים), ואז על מרחב התפר וגדר הביטחון ביהודה ושומרון ובהמשך גם על דרום לבנון.

יש במהלך הזה כדי לייצר תקדים מסוכן מאוד לישראל. התקדים שעלול להיווצר ישלול למעשה מישראל את הזכות הבסיסית להגן על עצמה באמצעות הגנה על הגבולות החיצוניים. זאת תוך התעלמות מאירועי ה-7 באוקטובר ברצועת עזה ובהמשך פעולות חיזבאללה החל מה-8 באוקטובר בגבול הצפון, ובהתעלמות מניסיון אומלל ורב שנים שצברה ישראל בכל הנוגע לכישלון הרודף כישלון בכל מקום שבו פעל מנגנון מצרי, פלסטיני או בינלאומי. כך היה עם נסיגת כוח האו"ם בסיני ב-1967, עבור למנוסת צוות הפיקוח האירופאי EUBAM ממעבר רפיח לאחר השתלטות החמאס על רצועת עזה ביוני 2007, קריסת UNDOF בגבול ישראל-סוריה עם פרוץ מלחמת האזרחים בסוריה ב-2011, וכלה ברפיון מוחלט של UNIFIL, שבחסות נוכחותו בדרום לבנון וכישלונו המוחלט למנוע נוכחות כוחות חיזבאללה בדרום לבנון ולכפות את החלטה 1701 של מועצת הביטחון של האו"ם מאוגוסט 2006 התאפשרה התבססות חיזבאללה במרחב והתעצמותו הצבאית.

המתקפה ב-7 באוקטובר הפריכה וקעקעה חלק מהנחות היסוד שעמדו בבסיס תפיסת הביטחון של ישראל ואופן התנהלותו של צה"ל בגזרות השונות. נקודת המוצא חייבת להישען על הפנמה עמוקה של עובדת יסוד בנוגע למוטיבציה האיראנית להמשיך במאמצי לפיתוח ושכלול "טבעת האש", טבעת הכוללת את שיקום חמאס והאצה של תהליכי בניית תשתיות הטרור ביהודה ושומרון ובדרום לבנון. זאת באמצעות הברחות נשק איכותי ומתקדם ובהיקפים גדלים, הכנסת כסף, ידע צבאי וטכני, ובכלל אלה חומרי גלם לצורך פיתוח תשתיות הייצור של אמצעי חבלה וטרור.

גם על הרקע הזה יש לבחון את ההקשר הרחב של הנסיגה מציר פילדלפי. משמעות הנוכחות שם היא הידוק של הבקרה והשליטה הישראלית על הגבולות ועל המעטפת של הזירה הפלסטינית כולה ברצועת עזה וביהודה ושומרון. נסיגה ישראלית מציר פילדלפי אינה אפשרית בשום תנאי,

ואין לסמוך על "סידורי ביטחון" של מדינות אחרות או אמצעים שיבוקרו מרחוק, בוודאי כל עוד איראן ממשיכה לחתור להשמדת ישראל באמצעות הפעלת שלוחים וחימוש לאורך כל גבולותיה.

מעבר לשורת הנימוקים לגבי ההכרח שבאחיזה צבאית בציר פילדלפי בעת הזו, הן בשל צרכים צבאיים, הן לצורך ניהול משא ומתן עם חמאס והבטחת שחרור החטופים והן כנכס או מנוף מדיני שתכליתו הבטחת התנאים ליצירת חלופה שלטונית אזרחית לחמאס ברצועת עזה, נסיגה מהציר תחת לחץ בינלאומי ולחץ מצרי תהיה בחזקת תקדים מסוכן. התקדים מסוכן לא רק בנוגע לרצועת עזה בכלל, ובהתייחס למרחב החיץ הביטחוני ולמרחב הימי בפרט וליכולת להשלים את מטרות המלחמה ואת חיסול היכולות הצבאיות והשלטוניות של חמאס, אלא גם בנוגע לסידורים ביטחוניים עתידיים ביהודה ושומרון ובמרחב התפר, בבקעת הירדן ובדרום לבנון. וכל אלו כשאיראן ממשיכה להיות הגורם המחולל, היוזם, המארגן, המחמש והמפעיל של מאמצים ושלוחים לאורך גבולות ישראל במטרה להחזיקה במלחמת התשה מתמדת ולכרסם ביכולת עמידתה והגנתה על עצמה, עד להקרסתה.